

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MICHAŁ JĘDRZEJCZYK

KNO.410.5.4.2024

Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji
Ministerstwo Edukacji Narodowej
Al. Jana Chrystiana Szucha 25
00-918 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/095 - Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Ministerstwo Edukacji Narodowej¹, al. Jana Chrystiana Szucha 25, 00-918 Warszawa

Kierownik jednostki kontrolowanej

Barbara Nowacka, Minister Edukacji² od 13 grudnia 2023 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Przemysław Czarnek, Minister Edukacji i Nauki od 19 października 2020 r. do 27 listopada 2023 r.; Krzysztof Szczucki, Minister Edukacji i Nauki od 27 listopada 2023 r. do 13 grudnia 2023 r.

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Udzielanie przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania dotacji kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym.
2. Rozliczanie dotacji udzielonych kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym w ramach programów ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Okres objęty kontrolą

Lata 2021-2023 z uwzględnieniem działań wcześniejszych i późniejszych, mających związek z kontrolą.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Kontrolerzy

1. Grzegorz Jasionek, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KNO/52/2024 z dnia 6 września 2024 r.
2. Piotr Rebizant, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/53/2024 z dnia 6 września 2024 r.
3. Małgorzata Kamieniecka, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/54/2024 z dnia 6 września 2024 r.
4. Marcel Knyżewski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/56/2024 z dnia 23 września 2024 r.

(akta kontroli str. 1-4)

¹ Z dniem 1 stycznia 2024 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej powstało na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2023 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej w drodze przekształcenia dotychczasowego Ministerstwa Edukacji i Nauki (Dz. U. poz. 2694). Dalej: Ministerstwo.

² Dalej: Minister.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Minister w ramach realizacji programów ustanowionych w latach 2022-2023 udzielał dotacji kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym z naruszeniem zasad i trybu ich udzielania. Stwierdzono przypadki nierównego traktowania wnioskodawców oraz stosowanie nietransparentnych zasad przyznawania dotacji. Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia terminowość i sposób rozliczania dotacji udzielonych w ramach programów ustanowionych przez Ministra.

W latach 2021-2023 w ramach części oświatowej subwencji ogólnej na szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne przekazano z budżetu państwa środki w wysokości łącznej 2 030 462 tys. zł, co stanowiło 1,2% wszystkich środków części oświatowej subwencji ogólnej, która w tym okresie wyniosła łącznie 172 745 677 tys. zł.

Wydatki z rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej przeznaczone na szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne wyniosły łącznie 4 372 tys. zł. Całość tej kwoty została przeznaczona na wydatki związane z funkcjonowaniem szkół i placówek oświatowymi prowadzonych przez Kościół Katolicki.

W ramach programów ustanowionych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w latach 2021-2023 udzielono kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym z części 30 budżetu państwa dotacji celowych w łącznej wysokości 95 844,7 tys. zł, w tym na realizację:

- Programu „Poznaj Polskę⁵” - kwotę 2 916,2 tys. zł, tj. 1,6% wydatków ogółem w ramach tego programu;
- Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania⁶” – kwotę 3 487 tys. zł, tj. 8,7% wydatków ogółem wykonanych na ten program;
- Programu „Inwestycje w oświacie⁷” – kwotę 87 357,5 tys. zł, tj. 51,5% wydatków ogółem wykonanych na ten program;
- Programu Wsparcia Edukacji⁸ – kwotę 1 464 tys. zł, tj. 4,9% wydatków ogółem wykonanych na ten program;
- Programu „Międzypokoleniowe Centra Edukacyjne - Wsparcie Integracji Międzypokoleniowej⁹” – 245 tys. zł, tj. 1,3% wydatków wykonanych na ten program;

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Przedsięwzięcie Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Poznaj Polskę” ustanowione komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 sierpnia 2021 r.

⁶ Program pn. „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” został ustanowiony przez Ministra Edukacji i Nauki 22 sierpnia 2022 r. Dalej: Program „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”.

⁷ Program pn. „Inwestycje w oświacie” został ustanowiony przez Ministra Edukacji i Nauki 18 maja 2023 r. Dale: Program „Inwestycje w oświacie”.

⁸ Program Wsparcia Edukacji został ustanowiony przez Ministra Edukacji i Nauki 11 lipca 2022 r. Dalej: Program Wsparcia Edukacji.

⁹ Program pn. „Międzypokoleniowe Centra Edukacyjne - Wsparcie Integracji Międzypokoleniowej” został ustanowiony przez Ministra Edukacji i Nauki 22 sierpnia 2022 r. Dalej: Program Międzynarodowe Centra Edukacyjne.

- przedsięwzięcia "Poznaj polskie ślady w Europie"¹⁰ – 375 tys. zł, tj. 7,5% wydatków wykonanych na to przedsięwzięcie.

Ponadto w ramach realizacji Narodowego Programu Zdrowia¹¹ Minister udzielił dotacji jednej osobie prawnej Kościoła Katolickiego w kwocie 293,8 tys. zł, co stanowiło 19,2% wydatków wykonanych przez Ministra na ten program.

W procesie udzielania dotacji celowych na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych wystąpiły istotne nieprawidłowości polegające na naruszeniu zasad i trybu ich udzielania.

Wnioski złożone przez dwa podmioty, które uzyskały dofinansowane w łącznej wysokości 900 tys. zł (91,2% środków dotacji poddanych badaniu)¹² w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” zostały nierzetelnie ocenione przez powołanych przez Ministra ekspertów. W sporządzonych przez ekspertów „kartach oceny merytorycznej wniosków” nie odniesiono się do kryteriów dotyczących doświadczenia oraz planowanych działań wnioskodawców w zakresie realizacji działań na rzecz wspierania systemu oświaty i wychowania. W tej sytuacji nie wszystkie podmioty ubiegające się o przyznanie dotacji były oceniane według tych samych zasad (kryteriów).

W ramach programów inwestycyjnych Minister w 2022 r. udzielił 10 dotacji w łącznej wysokości 6 454,7 tys. zł (66,7% środków dotacji poddanych badaniu) podmiotom, których wnioski ze względu na niespełnianie kryteriów programu lub niezasadną kalkulację kosztów, zostały negatywnie ocenione przez Zespoły doradcze powołane przez Ministra. Nieuwzględnianie przez Ministra negatywnych opinii ekspertów zwiększyło ryzyko przyznania środków publicznych podmiotom, które nie posiadały odpowiednich zasobów do skutecznej realizacji zadań finansowanych środkami dotacji. Także w ramach Programu Wsparcia Edukacji przyznano dotacje o łącznej wartości 200 tys. zł (40% środków dotacji poddanych badaniu)¹³, pomimo negatywnych ocen ekspertów.

W ramach realizacji Programu Wsparcia Edukacji Minister podpisał trzy umowy z dwoma beneficjentami o łącznej wartości 300 tys. zł (60% środków dotacji poddanych badaniu) przed uzyskaniem ocen ekspertów dotyczących złożonych ofert oraz podpisał umowę z beneficjentem o wartości 100 tys. zł (20% środków dotacji poddanych badaniu), po terminie realizacji jej głównych założeń.

Minister rzetelnie zatwierdzał rozliczenia dotacji udzielone na realizację zadań w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, Programu Wsparcia Edukacji oraz Programu „Inwestycje w oświacie”. W ramach realizacji ww. Programów Minister w prawidłowy sposób ustalał kwoty dotacji podlegające zwrotowi. Ponadto Minister przeprowadzał u beneficjentów kontrole prawidłowości wykorzystania środków przyznanych dotacji.

¹⁰ Przedsięwzięcie pn. „Poznaj polskie ślady w Europie” zostało ustanowione przez Ministra Edukacji i Nauki z dniem 1 czerwca 2023 r. Dalej: przedsięwzięcie Poznaj Polskie ślady w Europie.

¹¹ Ustanowionego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (Dz. U. poz. 642). Dalej: Narodowy Program Zdrowia 2021-2025 lub Program.

¹² Kwota ta stanowiła 25,8% środków wydatkowanych w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

¹³ Kwota ta stanowiła 13,6% środków wydatkowanych w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Udzielanie przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania dotacji kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym.

Opis stanu faktycznego

Z danych Ministerstwa wynika, że w 2021 r. w Systemie Informacji Oświatowej¹⁵ zarejestrowanych było łącznie 864 szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, co stanowiło 1,6% wszystkich szkół i placówek w Polsce. Uczęszczano do nich 88 513 uczniów/wychowanków, tj. 1,4% wszystkich uczniów/wychowanków w Polsce. Kościół katolicki był organem prowadzącym dla 860 szkół i placówek oświatowych, tj. 99,5% wszystkich szkół i placówek prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, w których uczyło się 88 268 uczniów (99,7%). Spośród 860 szkół i placówek prowadzonych przez Kościół Katolicki - 245 (28,5%) stanowiły szkoły i placówki publiczne, a 615 (71,5%) niepubliczne. W szkołach i placówkach publicznych prowadzonych przez Kościół Katolicki uczyło się 42 938 uczniów/wychowanków (48,6%), a w niepublicznych 45 330 (51,4%). Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne prowadziły łącznie cztery (0,5%) placówki oświatowe¹⁶ i wszystkie były placówkami niepublicznymi. Uczyło się w nich 245 uczniów/wychowanków (0,3% wszystkich uczniów/wychowanków).

W 2022 r. zarejestrowanych było łącznie 860 szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe lub ich osoby prawne (1,6% wszystkich szkół/placówek w Polsce) i w stosunku do 2021 r. nastąpiło zmniejszenie liczby szkół i placówek o cztery (0,5%) szkoły/placówki. Uczyło się w nich łącznie 89 203 uczniów (1,35% wszystkich uczniów/wychowanków w Polsce) i w stosunku do 2021 r. nastąpił wzrost ich liczby o 0,8%. Kościół Katolicki prowadził łącznie 856 szkół i placówek (99,5%), w których uczyło się 88 957 uczniów (99,7% wszystkich uczniów). W szkołach i placówkach publicznych uczyło się 43 430 uczniów (wzrost o 1,1% w stosunku do 2021 r.), a w niepublicznych 45 527 (wzrost o 0,4%).

Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe lub ich osoby prawne prowadziły łącznie cztery (0,5%) placówki oświatowe i wszystkie były niepublicznymi. Uczyło się w nich 246 uczniów/wychowanków (0,3% wszystkich uczniów/wychowanków).

W 2023 r. zarejestrowanych było łącznie 866 szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne (1,6% wszystkich szkół i placówek w Polsce) i w stosunku do 2022 r. nastąpił wzrost ich liczby o sześć (0,7%) szkół/placówek. Uczyło się w nich łącznie 90 809 uczniów/wychowanków (1,3% wszystkich uczniów/wychowanków w Polsce)

¹⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁵ Dalej: SIO. Dane zostały przygotowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej według stanu na dzień 30 września odpowiednio 2020, 2021 oraz 2022 roku i obejmują szkoły i placówki z zaznaczonym w Rejestrze Szkół i Placówek Oświatowych typem organu prowadzącego „Organizacja wyznaniowa”.

¹⁶ Przedszkola.

i w stosunku do 2022 r. nastąpił wzrost o 1 606 uczniów (1,8%). Kościół Katolicki prowadził łącznie 861 szkół i placówek (99,4%), w których uczyło się 90 556 uczniów/wychowanków (99,7% wszystkich uczniów/wychowanków). W szkołach i placówkach publicznych uczyło się 44 842 uczniów (wzrost o 3,3% w stosunku do 2022 r.), a w niepublicznych 45 714 (wzrost o 0,4%).

Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe lub ich osoby prawne prowadziły łącznie pięć (0,6%) placówek i wszystkie były niepublicznymi. Uczyło się w nich 253 uczniów/wychowanków (0,3% wszystkich uczniów/wychowanków).

(akta kontroli str. 11-13)

W latach 2021-2023 kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne prowadziły w Polsce następujące szkoły i placówki oświatowe:

placówki wychowania przedszkolnego;

- w 2021 r. - ww. podmioty prowadziły łącznie 502 placówki wychowania przedszkolnego, tj. 2,25% wszystkich placówki wychowania przedszkolnego w Polsce, w tym: 454 (3,4%) przedszkoli, dziewięć (0,6%) punktów przedszkolnych oraz 39 (0,5%) oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Do tych placówek uczęszczało łącznie 31 422 dzieci, co stanowiło 2,2% wszystkich dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w Polsce;

- w 2022 r. - prowadziły łącznie 501 placówki, tj. 2,24% wszystkich placówki wychowania przedszkolnego w Polsce, w tym: 457 (3,4%) przedszkoli, dziewięć (0,6%) punktów przedszkolnych oraz 35 (0,5%) oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Uczęszczało do tych placówek łącznie 32 379 dzieci, tj. 2,2% wszystkich dzieci w placówkach tego typu w Polsce. W stosunku do 2021 r. liczba placówek tego typu prowadzonych przez organizacje wyznaniowe zmniejszyła się o jedną (0,2%) placówkę, a liczba dzieci w tych placówkach wzrosła o 957, tj. o 3,0%;

- w 2023 r. - prowadziły łącznie 509 placówek tj., 2,27% wszystkich placówki wychowania przedszkolnego w Polsce, w tym: 463 (3,4%) przedszkoli, 11 (0,8%) punktów przedszkolnych oraz 35 (0,5%) oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych). Uczęszczało do tych placówek łącznie 33 359 dzieci, tj. 2,2% wszystkich dzieci w placówkach tego typu w Polsce. W stosunku do 2022 r. liczba placówek tego typu prowadzonych przez ww. podmioty wzrosła o osiem (1,6%), a liczba dzieci w tych placówkach wzrosła o 980 tj. o 3,0%;

szkoły podstawowe;

- w 2021 r. - ww. podmioty prowadziły łącznie 172 szkoły podstawowe, tj. 1,8% wszystkich szkół podstawowych w Polsce, w tym: 140 (1,1%) dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych), jedną (1,9%) artystyczną oraz 31 (3,6%) szkół podstawowych specjalnych. Do tych szkół uczęszczało łącznie 33 708 uczniów, co stanowiło 1,1% wszystkich uczniów w szkołach podstawowych w Polsce;

- w 2022 r. - prowadziły łącznie 169 szkół podstawowych, tj. (1,2% wszystkich szkół podstawowych w Polsce, w tym: 139 (1,1%) dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych), jedną (1,9%) artystyczną oraz 29 (3,3%) szkół podstawowych specjalnych. Do tych szkół uczęszczało łącznie 33 770 uczniów, co stanowiło 1,1% wszystkich uczniów w szkołach podstawowych w Polsce. W stosunku do 2021 r. liczba szkół podstawowych prowadzonych przez ww. podmioty zmniejszyła się o trzy szkoły (1,7%), a liczba uczniów w tych szkołach wzrosła o 62, tj. o 0,2%;

- w 2023 r. - prowadziły łącznie 168 szkół podstawowych, tj. (1,2% wszystkich szkół podstawowych w Polsce, w tym: 139 (1,1%) dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych), jedną (1,8%) artystyczną oraz 28 (3,2%) szkół podstawowych specjalnych. Do tych szkół uczęszczało łącznie 33 472 uczniów, co stanowiło 1,2% wszystkich uczniów w szkołach podstawowych w Polsce. W stosunku do 2022 r.

liczba szkół podstawowych prowadzonych ww. podmioty zmniejszyła się o jedną szkołę (0,6%), a liczba uczniów w tych szkołach wzrosła o 298, tj. o 0,9%;

szkoły ponadpodstawowe;

- w 2021 r. – ww. podmioty prowadziły łącznie 134 szkoły ponadpodstawowe, tj. 1,8% wszystkich szkół ponadpodstawowych w Polsce, w tym: 14 (0,8%) branżowych I stopnia, 97 (3,0%) liceów ogólnokształcących, 12 (0,6%) techników, jedno (0,8%) liceum ogólnokształcące artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz dziesięć (1,8%) szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Do szkół tych uczęszczało łącznie 19 562 uczniów, co stanowiło 1,2% wszystkich uczniów w szkołach tego typu w Polsce;

- w 2022 r. - prowadziły łącznie 133 szkoły ponadpodstawowe, tj. 1,8% wszystkich szkół ponadpodstawowych w Polsce, w tym: 15 (0,9%) branżowych I stopnia, 95 (3,0%) liceów ogólnokształcących, 12 (0,6%) techników, jedno (0,8%) liceum ogólnokształcące artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz dziesięć (1,8%) szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Do szkół tych uczęszczało łącznie 19 363 uczniów, co stanowiło 1,2% wszystkich uczniów w szkołach tego typu w Polsce. W stosunku do 2021 r. liczba szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez ww. podmioty zmniejszyła się o jedną szkołę (0,7%), a liczba uczniów w tych szkołach zmalała o 199, tj. o 0,1%;

- w 2023 r. - prowadziły łącznie 133 szkoły ponadpodstawowe, tj. 1,8% wszystkich szkół ponadpodstawowych w Polsce, w tym: 16 (1,0%) branżowych I stopnia, 93 (3,0%) licea ogólnokształcące, 12 (0,6%) techników, jedno (1,0%) liceum ogólnokształcące artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz dziesięć (1,8%) szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Do szkół tych uczęszczało łącznie 20 123 uczniów, co stanowiło 1,1% wszystkich uczniów w szkołach tego typu w Polsce. W stosunku do 2022 r. liczba szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez ww. podmioty nie uległa zmianie, a liczba uczniów w tych szkołach wzrosła o 760, tj. o 3,9%;

szkoły policealne;

- w 2021 r. – ww. podmioty prowadziły jedną szkołę policealną, tj. 0,07% wszystkich szkół policealnych w Polsce, do której uczęszczało łącznie 26 uczniów, co stanowiło 0,01% wszystkich uczniów w szkołach tego typu w Polsce. W latach 2022-2023 ww. podmioty nie prowadziły szkół policealnych;

placówki oświatowo-wychowawcze;

- w latach 2021, 2022, 2023 – ww. podmioty prowadziły po dwa szkolne schroniska młodzieżowe w każdym roku, co stanowiło po 0,6% wszystkich szkolnych schronisk młodzieżowych w Polsce;

placówki kształcenia ustawicznego;

- w latach 2021, 2022, 2023 – ww. podmioty prowadziły w każdym roku po pięć placówek kształcenia ustawicznego, co stanowiło po 0,2% wszystkich placówek kształcenia ustawicznego w Polsce;

poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne;

- w latach 2021, 2022, 2023 – ww. podmioty prowadziły w każdym roku po dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, co stanowiło w każdym roku po 0,2% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zapisanych do nich było odpowiednio: 37, 37 i 42 uczniów (po 0,2% wszystkich uczniów w placówkach tego typu w Polsce);

młodzieżowe ośrodki wychowawcze;

- w latach 2021, 2022, 2023 – ww. podmioty prowadziły w każdym roku po siedem młodzieżowych ośrodków wychowawczych, co stanowiło w latach 2021-

2022 po 7,4% wszystkich placówek tego typu w Polsce, a 2023 r. – 7,8%. Zapisanych do nich było odpowiednio 408, 380 i 414 wychowanków, co stanowiło odpowiednio: 9,4%, 9,5% i 9,4% wszystkich wychowanków w placówkach tego typu w Polsce;

młodzieżowe ośrodki socjoterapii;

- w latach 2021, 2022, 2023 – ww. podmioty prowadziły w każdym roku po pięć młodzieżowych ośrodków socjoterapii, co stanowiło po 6,0% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zapisanych do nich było odpowiednio 246, 214 i 252 wychowanków, co stanowiło odpowiednio: 5,6%, 5,0% i 5,4% wszystkich wychowanków w placówkach tego typu w Polsce;

specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze;

- w roku 2021 - ww. podmioty prowadziły siedem specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, a w latach 2022-2023, po sześć placówek tego typu, co stanowiło odpowiednio: 2,1%, 1,8% i 1,9% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zapisanych do nich było odpowiednio 187, 183 i 196 wychowanków, co stanowiło odpowiednio: 1,9%, 2,0% i 2,2% wszystkich wychowanków w placówkach tego typu w Polsce;

specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania;

- w latach 2021-2023 - ww. podmioty prowadziły w każdym roku po 23 specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, co stanowiło odpowiednio: 79,3%, 74,2% i 74,2% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zapisanych do nich było odpowiednio 842, 880 i 853 wychowanków, co stanowiło odpowiednio: 82,0%, 81,8% i 77,0% wszystkich wychowanków w placówkach tego typu w Polsce;

ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze;

- w 2021 r. – ww. podmioty prowadziły 10 ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, a w latach szkolnych 2022-2023, po dziewięć placówek tego typu, co stanowiło odpowiednio: 5,4%, 4,8% i 4,7% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zapisanych do nich było odpowiednio 259, 256 i 263 wychowanków, co stanowiło odpowiednio: 4,0%, 4,1% i 4,3% wszystkich wychowanków w placówkach tego typu w Polsce;

placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania;

- w latach 2021-2022 – ww. podmioty prowadziły po 27 placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, a w 2023 r. - 26 placówek tego typu, co stanowiło odpowiednio: 10,6%, 10,5% i 10,6% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zapisanych do nich było odpowiednio 1 510, 1 436 i 1 526 uczniów, co stanowiło odpowiednio: 6,6%, 5,9% i 6,4% wszystkich uczniów w placówkach tego typu w Polsce;

placówki doskonalenia nauczycieli;

- w latach 2021-2023 – ww. podmioty prowadziły jedną placówkę doskonalenia nauczycieli, co stanowiło po 0,3% wszystkich placówek tego typu w Polsce;

szkoły muzyczne (bez pionu ogólnokształcącego);

- w latach 2021-2023 – ww. podmioty prowadziły w każdym roku po pięć szkół muzycznych, co stanowiło po 0,8% wszystkich szkół muzycznych tego typu w Polsce.

W latach 2021-2023 - organizacje wyznaniowe oraz ich osoby prawne nie prowadziły kształcenia i wychowania w centrach kształcenia zawodowego oraz w kolegiach pracowników służb społecznych. Nie prowadziły również placówek artystycznych oraz bibliotek pedagogicznych.

(akta kontroli str. 10-12)

Środki przekazane z budżetu państwa w latach 2021-2023 w ramach części oświatowej subwencji ogólnej¹⁷ na szkoły i placówki oświatowe w Polsce wyniosły – 172 745 677 tys. zł, w tym: w 2021 r. - 52 222 758 tys. zł, w 2022 r. - 55 942 338 tys. zł (wzrost o 3 719 580 tys. zł, tj. o 7,1%), w 2023 r. – 64 580 581 tys. zł (wzrost o 8 638 243 tys. zł, tj. o 15,4% w stosunku do 2022 r.). Wydatki z subwencji oświatowej na szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe lub ich osoby prawne wyniosły:

- w 2021 r. – 602 992 tys. zł (1,15% wydatków z subwencji oświatowej w tym roku), w tym: na Kościół katolicki – 602 532 tys. zł (1,15%) oraz na pozostałe kościoły i związki wyznaniowe – 460 tys. zł (0,0009% wydatków ogółem subwencji oświatowej);

- w 2022 r. – 648 743 tys. zł (1,16% wydatków z subwencji oświatowej w tym roku), w tym: na Kościół katolicki – 648 231 tys. zł (wzrost wydatków o 7,6% w stosunku do 2021 r.) oraz na pozostałe kościoły i związki wyznaniowe – 512 tys. zł (wzrost wydatków o 11,3%);

- w 2023 r. – 778 727 tys. zł (1,2% wydatków ogółem subwencji oświatowej w tym roku), w tym: na Kościół Katolicki – 777 955 tys. zł (wzrost wydatków o 20% w stosunku do 2022 r.) oraz na pozostałe kościoły i związki wyznaniowe – 772 tys. zł (wzrost wydatków o 50,8%).

Łącznie w latach 2021-2023 z subwencji oświatowej na szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne wydatkowano 2 030 462 tys. zł, w tym na Kościół Katolicki – 2 028 718 tys. zł oraz na pozostałe kościoły i związki wyznaniowe – 1 744 tys. zł.

(akta kontroli str. 176-187)

W latach 2021-2023 wydatki na szkoły publiczne i niepubliczne¹⁸ prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne wyniosły łącznie 1 463 446 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 449 106 tys. zł, w 2022 r. – 467 415 tys. zł (wzrost o 5,8% w stosunku do 2021 r.) oraz 546 925 tys. zł w 2023 r. (wzrost o 17% w stosunku do 2022 r.). Kwota wydatków w 2021 r. stanowiła 0,86% łącznych wydatków z części oświatowej subwencji ogólnej w tym roku, w 2022 r. stanowiła 0,84%, a w roku 2023 – 0,85%. Całość kwoty 1 463 446 tys. zł przeznaczono na funkcjonowanie szkół prowadzonych przez Kościół Katolicki (na szkoły publiczne - 873 236 tys. zł, a na niepubliczne - 590 210 tys. zł). Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne nie finansowały funkcjonowania szkół ze środków subwencji oświatowej¹⁹.

(akta kontroli str. 177, 300-302)

Na przedszkola i placówki wychowania przedszkolnego prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne wydatkowano w latach 2021-2023 łącznie 222 906 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 51 049 tys. zł. w 2022 r. – 68 001 tys. zł (wzrost o 13,3% w stosunku do 2021 r.) oraz 103 856 tys. zł (wzrost o 15,5% w stosunku do 2022 r.). Kwota wydatków w 2021 r. i 2022 r. stanowiła 0,1% łącznych wydatków z części oświatowej, a w 2023 r. 0,2%. Z kwoty 222 906

¹⁷ Dalej: subwencja oświatowa.

¹⁸ Bez przedszkoli.

¹⁹ Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe oprócz prowadzonych przez Kościół Katolicki prowadzą jedynie przedszkola.

tys. zł, 221 162 tys. zł (99,2%) przeznaczono na funkcjonowanie przedszkoli i placówek wychowania przedszkolnego prowadzonych przez Kościół Katolicki, a 1 744 tys. zł (0,8%) na przedszkola prowadzone przez pozostałe kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

(akta kontroli str. 177, 308-315)

Na placówki oświatowe²⁰ prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne ze środków subwencji oświatowej wydatkowano w latach 2021 - 2023 łącznie 344 110 tys. zł, co stanowiło 0,2% łącznych środków subwencji oświatowej ww. okresie. Kwota 344 110 tys. zł (100%) została przeznaczona na wydatki placówek oświatowych prowadzonych przez Kościół Katolicki, w tym na funkcjonowanie:

- poradni psychologiczno-pedagogicznych (w tym specjalistycznych) – 654 tys. zł,
- młodzieżowych ośrodków wychowawczych – 72 984 tys. zł,
- młodzieżowych ośrodków socjoterapii – 29 427 tys. zł,
- specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych – 28 458 tys. zł,
- specjalnych ośrodków wychowawczych dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania – 124 767 tys. zł,
- ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych – 43 206 tys. zł,
- placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania – 44 614 tys. zł.

Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne nie finansowały funkcjonowania ww. placówek oświatowych ze środków subwencji oświatowej.

(akta kontroli str. 308-315)

Wydatki z subwencji oświatowej na kwalifikacyjne kursy zawodowe w szkołach prowadzonych Kościół Katolicki oraz jego osoby prawne wyniosły w latach 2021-2023 - 184 tys. zł. Pozostałe kościoły i związki wyznaniowe nie finansowały wydatków związanych z kwalifikacyjnymi kursami zawodowymi.

(akta kontroli str. 179)

W latach 2021-2023 wydatki z rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej przeznaczone na szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne wyniosły łącznie 4 372 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 2 183 tys. zł, w 2022 r. – 2 124 tys. zł oraz w 2023 r. – 65 tys. zł. Całość kwoty 4 372 tys. zł została przeznaczona na wydatki związane z funkcjonowaniem szkół i placówek oświatowymi prowadzonych przez Kościół Katolicki.

(akta kontroli str. 267)

W ramach realizacji Rządowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 Minister udzielił dotacji Caritas Polska²¹ w kwocie 293,8 tys. zł, co stanowiło 19,2% zrealizowanych wydatków w ramach ww. Programu.

(akta kontroli str. 42-47)

²⁰ Bez przedszkoli.

²¹ Otwarty konkurs ofert na realizację w latach 2022 - 2024 zadania z zakresu zdrowia publicznego pn. „Pozytywna szkoła - realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej. Modułu III. Szkolny wolontariat. Realizacja

Wydatki z Funduszu Pomocy²² na rzecz kościołów i związków wyznaniowych i ich osób prawnych wyniosły w latach 2022-2023 – 32 640 tys. zł, w tym na Kościół Katolicki – 32 331 tys. zł (99,1%) oraz na pozostałe kościoły i związki wyznaniowe – 309 tys. zł (0,9%).

(akta kontroli str. 267-270)

W latach 2021-2023 jedna jednostka nadzorowana przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania²³, tj. Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. Maksymiliana Marii Kolbego udzielił dofinansowania siedmiu podmiotom Kościoła Katolickiego w łącznej kwocie 1 414,9 tys. zł. Pozostałe podmioty podległe lub nadzorowane przez Ministra objęte badaniami kontrolnymi, tj.: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą oraz Instytut Badań Edukacyjnych, nie udzielały wsparcia finansowego kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym.

(akta kontroli str. 22-26, 224)

W latach 2021-2023 w Ministerstwie nie były zatwierdzane do wypłaty środki z budżetu Unii Europejskiej na rzecz szkół i placówek, dla których organem prowadzącym były kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. W latach 2021-2022 ze środków części 30 budżetu państwa finansowane były dotacje na realizację projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu środków europejskich. W latach 2021-2022 wydatkowano z budżetu państwa w ramach tego współfinansowania łącznie 168,3 tys. zł²⁴.

(akta kontroli str. 240-250)

Na realizację programu – „Aktywna tablica”²⁵ wydatkowano w latach 2021-2023 łącznie 194 921,6 tys. zł (65 877,4 tys. zł w 2021 r., 69 445,7 tys. zł w 2022 r. i 59 598,5 tys. zł w 2023 r.). Szkoły i placówki oświatowe, dla których organem prowadzącym były kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne otrzymały na realizację tego programu w latach 2021-2023 dofinansowanie w łącznej kwocie 2 286,9 tys. zł, co stanowiło 1,2% łącznych wydatków na ww. program. W 2021 r. dofinansowanie otrzymały 42 (0,2%) szkoły i placówki

projektów edukacyjnych, wychowawczych lub społecznych aktywizujących do działań wolontariackich grupy uczniów ze szkół”.

²² Utworzonego na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 167, ze zm.).

²³ Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 października 2016 r. w sprawie wykazu jednostek podległych Ministrowi Edukacji Narodowej lub przez niego nadzorowanych (M.P. poz. 976) obowiązywało od 13 października 2016 r. do 26 września 2022 r. Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 15 września 2022 r. w sprawie wykazu jednostek podległych Ministrowi Edukacji i Nauki lub przez niego nadzorowanych (M.P. poz. 921) obowiązywało od 27 września 2022 r. do 28 września 2023 r. Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie wykazu jednostek podległych Ministrowi Edukacji i Nauki lub przez niego nadzorowanych (M.P. poz. 1055) obowiązywało od 29 września 2023 r. do 29 lutego 2024 r. Obwieszczenie Ministra Edukacji z dnia 27 lutego 2024 r. w sprawie wykazu jednostek podległych Ministrowi Edukacji lub przez niego nadzorowanych (M.P. poz. 180) obowiązywało w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych NIK.

²⁴ W latach 2021-2022 Caritas Archidiecezji Przemyskiej otrzymał w ramach realizacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój łącznie 168,3 tys. zł, w tym na projekt pn. „MED - 20 branża opieki zdrowotnej stawia na praktykę” - 95,4 tys. zł oraz na projekt „SPO - 22 branża pomocy społecznej stawia na praktykę” - 72,9 tys. zł.

²⁵ Ustanowionego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 października 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020-2024 – „Aktywna tablica (Dz.U. z 2024 r. poz. 158). Dalej: program „Aktywna tablica”.

oświatowe, dla których organem prowadzącym były kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne spośród 20 975 szkół i placówek oświatowych ogółem uczestniczących w programie, w 2022 r. dofinansowanie otrzymały 33 (0,2%) szkoły i placówki spośród 20 708 szkół i placówek oświatowych, a w 2023 r. 28 (0,1%) szkół i placówek spośród 21 420 szkół i placówek oświatowych uczestniczących w Programie.

Dyrektor Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą²⁶ nie przyznawał wsparcia finansowego w ramach programu „Aktywna tablica” na rzecz szkół i placówek oświatowych, dla których organem prowadzącym były kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

(akta kontroli str. 135—149, 225-226, 288-292, 1789-1802)

Na realizację programu „Laboratoria przyszłości”²⁷ wydatkowano w latach 2021-2023 ogółem 581 704,5 tys. zł (497 075,9 tys. zł w 2021 r., 83 975,7 tys. zł w 2022 r. i 652,9 tys. zł w 2023 r.). W Programie dofinansowano łącznie 14 062 szkoły i placówki oświatowe w Polsce, w tym 184 (1,3%) szkoły i placówki, dla których organem prowadzącym były kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. Organom tym przyznano dofinansowanie w wysokości łącznej 12 398,9 tys. zł, co stanowiło 2,1% wydatków ogółem poniesionych na ww. program.

(akta kontroli str. 189-208)

W 2021r. w Polsce zatrudnionych było w przeliczeniu na etaty ogółem 23 669,6 nauczycieli religii²⁸, w tym 301,54 nauczycieli w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. W szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Kościół katolicki zatrudnionych było 301,54 nauczycieli (100% spośród wszystkich nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne). W 2022 r. zatrudnionych było ogółem 23 340,89 nauczycieli religii, w tym 298,48 nauczycieli w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. Spośród tych nauczycieli wszyscy (100%) zatrudnieni byli w szkołach i placówkach prowadzonych przez Kościół Katolicki. W 2023 r. zatrudnionych było ogółem 22 557,17 nauczycieli religii, w tym 278,80 w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez kościoły i związki wyznaniowe

²⁶ Zgodnie z § 3 pkt 1-2 załącznika do zarządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 marca 2023 r. w sprawie statutu Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą (Dz. Urz. MEiN, poz. 23) w skład Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą (dalej: ORPEG) wchodzi: Szkoła Podstawowa im. Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie i Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie, o których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 2 lit. c ustawy - Prawo oświatowe, zwane dalej „szkołami w Polsce”; szkoły polskie, o których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy - Prawo oświatowe, zwane dalej „szkołami polskimi”. Do zadań ORPEG należy wykonywanie zadań organu prowadzącego, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1-6 ustawy - Prawo oświatowe, w odniesieniu do szkół (§ 4 pkt 3 załącznika do zarządzenia). Zarządzenie obowiązuje od dnia 21 marca 2023 r. Do dnia 20 marca 2023 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2019 r. w tej samej sprawie (Dz. Urz. MEN, poz. 34 ze zm.).

²⁷ Ustanowionego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży - „Laboratoria przyszłości” (Dz. U. poz. 771) - obowiązywało do 18 sierpnia 2023 r. oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2023 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży - „Laboratoria przyszłości” (Dz. U. poz. 1643) - obowiązuje od 19 sierpnia 2023 r.

²⁸ Nauczyciele religii zostali policzeni w SIO na podstawie przypisanego do nich przedmiotu „religia” (nauczany przedmiot) wg stanu na dzień 30 września 2020 r., 2021 r. i 2022 r.

oraz ich osoby prawne. Spośród tych nauczycieli wszyscy (100%) zatrudnieni byli w szkołach i placówkach prowadzonych przez Kościół Katolicki.

(akta kontroli str. 180)

W szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego²⁹ oraz organy administracji rządowej, nauczyciele religii wynagradzani są zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela³⁰. Przepisy Karty Nauczyciela dotyczące wynagradzania nauczycieli nie mają zastosowania do nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek prowadzonych przez osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące j.s.t. O wysokości wynagrodzeń tych nauczycieli decydują ich pracodawcy, w granicach obowiązującego prawa. Nauczyciele niepublicznych jednostek systemu oświaty zatrudnieni są na podstawie ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks Pracy³¹, a nie na podstawie Karty Nauczyciela, dlatego kwestie wynagrodzeń tych nauczycieli regulowane są zgodnie z Kodeksem Pracy, na zasadach powszechnych. Wydatki na wynagrodzenia nauczycieli religii oszacowano zgodnie z założeniami przyjętymi przez Najwyższą Izbę Kontroli, które wskazano poniżej w przypisach³².

Średnioroczna liczba nauczycieli religii (w etatach) w 2021 r. wyniosła 23 560,03, w tym: stażystów³³ - 1 172,3, kontraktowych - 4 226,04, mianowanych – 6 627,30 i dyplomowanych – 11 534,03. Wydatki na wynagrodzenia nauczycieli religii w Polsce (liczone wg średniego wynagrodzenia³⁴) w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r. wyniosły łącznie – 1 909 446,2 tys. zł.

Średnioroczna liczba nauczycieli religii (w etatach) w okresie od 1 stycznia do 31 sierpnia 2022 r. wyniosła 23 340,89, w tym: stażystów - 1 162,43, kontraktowych - 4 217,02, mianowanych – 6 599,97 i dyplomowanych – 11 361,47. Wydatki na ich wynagrodzenia w okresie od 1 stycznia do 31 sierpnia 2022 r. wyniosły ogółem 1 301 751 tys. zł. Średnioroczna liczba nauczycieli religii (w etatach) w okresie od 1 września do 31 grudnia 2022 r. wyniosła 22 557,17, w tym:

²⁹ Dalej: j.s.t.

³⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 986. Dalej: Karta Nauczyciela.

³¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1465. Dalej: Kodeks Pracy.

³² Oszacowano wg wzoru: średnioroczna liczba nauczycieli (w etatach) x średnioroczne wynagrodzenie nauczycieli, o którym mowa w art. 30 ust. 3 Karty Nauczyciela x 12 miesięcy. Ministerstwo do wynagrodzeń osobowych doliczyło pochodne od wynagrodzeń po stronie pracodawcy (19,64% od kwoty wynagrodzeń osobowych), odpis na doskonalenie zawodowe nauczycieli (0,08% od kwoty wynagrodzeń osobowych, zgodnie z zasadami obowiązującymi dla nauczycieli zatrudnionych na podstawie ustawy - Karta Nauczyciela) oraz odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, ustalony na zasadach powszechnych: 1550,26 zł w 2021 r., 1622,97 zł w 2022 r. oraz 1788,66 zł w 2023 r. (średnioroczna kwota dla odpisu w wysokości 1622,97 zł obowiązującego od 1 stycznia 2023 r. do 30 czerwca 2023 r. i odpisu w wysokości 1914,34 zł obowiązującego od 1 lipca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r.).

³³ Do nauczycieli stażystów i początkujących zostały doliczone etaty, które nie były przypisane do określonego stopnia awansu zawodowego. Nauczyciele mogą mieć kilka etatów w różnych szkołach, stopień awansu jest wskazany przede wszystkim w szkole, w której nauczyciel odbywa staż. Do celów płacowych nauczycieli ci traktowani są jako nauczyciele początkujący.

³⁴ Średnie wynagrodzenie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. wyniosło dla: nauczycieli stażystów – 3 537,80 zł; kontraktowych – 3 926,96 zł; mianowanych – 5 094,43 zł; dyplomowanych – 6 509,55 zł. Od 1 stycznia 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. wyniosło dla: stażystów – 3 537,80 zł; kontraktowych – 3 926,96 zł; mianowanych: - 5 094,43 zł; dyplomowanych – 6 509,55 zł. Od 1 maja 2022 r. do 31 sierpnia 2022 r. dla: stażystów – 3 693,46 zł; kontraktowych – 4 099,74 zł; mianowanych – 5 318,58 zł; dyplomowanych – 6 795,97 zł. Od 1 września 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.: początkujących – 4 432,15 zł; mianowanych – 5 318,58 zł; dyplomowanych – 6 795,97 zł. od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. dla: początkujących – 4 777,86 zł; mianowanych – 5 733,43 zł; dyplomowanych – 7 326,05 zł.

początkujących³⁵ - 5 051,57, mianowanych - 6 163,61 i dyplomowanych - 11 341,99. Wydatki na ich wynagrodzenia w okresie od 1 września do 31 grudnia 2022 r. wyniosły ogółem 674 643,3 tys. zł.

Średnioroczna liczba nauczycieli religii (w etatach) w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r. wyniosła 22 474,53, w tym: początkujących - 4 873,07, mianowanych - 6 223,66 i dyplomowanych - 11 377,80. Wydatki na ich wynagrodzenia w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r. wyniosły ogółem 2 097 123,2 tys. zł.

Razem w latach 2021-2023 oszacowane wydatki na wynagrodzenia nauczycieli religii w Polsce wyniosły 5 982 963,7 tys. zł.

(akta kontroli str. 286-287, 293-299, 304-307)

Kontrolą objęto dotacje udzielone przez Ministra w ramach programów inwestycyjnych, tj. Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, Programu „Inwestycje w oświacie” oraz Programu Wsparcia Edukacji. Programy te zostały ustanowione przez Ministra na podstawie art. 90w i 90x ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³⁶.

(akta kontroli str. 166-171, 315-317)

W odniesieniu do realizacji programów inwestycyjnych obowiązywało rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie przyznawania, przekazywania i rozliczania dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji remontów i inwestycji³⁷. Oceny merytorycznej wniosków złożonych w ww. programach inwestycyjnych w 2022 i w 2023 r. dokonywał Zespół doradczy³⁸, powołany zarządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 sierpnia 2022 r. w sprawie powołania Zespołu doradczego do spraw oceny wniosków o przyznanie dotacji celowej na dofinansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji lub remontu³⁹.

(akta kontroli str. 825-841)

Minister na realizację Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” udzielał dotacji celowych na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji remontów i inwestycji, o których mowa w art. 75a pkt 1 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych⁴⁰. Zgodnie z komunikatem MEiN z 22 sierpnia 2022 r. o ustanowieniu Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, Program ten był adresowany do organizacji pozarządowych, w tym organizacji harcerskich, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁴¹ lub podmiotów prowadzących statutową działalność w zakresie oświaty i wychowania, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy - Prawo oświatowe. Nabór wniosków do tego Programu był prowadzony od 22 sierpnia do 23 września 2022 r.

³⁵ Ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1730) liczba stopni awansu zawodowego została zmniejszona do dwóch: nauczyciel mianowany oraz nauczyciel dyplomowany. Do czasu uzyskania stopnia nauczyciela mianowanego nauczyciel jest nauczycielem początkującym.

³⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 750. Dalej: u.s.o.

³⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1994. Dalej: rozporządzenie MEiN z 22 lipca 2022 r.

³⁸ Dalej: Zespół doradczy.

³⁹ Dz. Urz. MEiN poz. 73, ze zm.

⁴⁰ Dz. U. z 2024 poz. 754, ze zm. Dalej: u.f.z.o.

⁴¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 737, ze zm. Dalej: ustawa - Prawo oświatowe.

W ramach tego Programu wydatkowano łącznie 40 000 tys. zł. Kwotę 3 487 tys. zł (8,7%) wydatkowano na rzecz kościołów i związków wyznaniowych, w tym 100% z tej kwoty wydatkował Kościół Katolicki oraz jego osoby prawne.

(akta kontroli str. 808-824, 1741-1742, 1803-1805)

Szczegółowym badaniem objęto sposób udzielenia trzech dotacji w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” na łączną kwotę 987 tys. zł⁴², tj.:

- 1) dotację w kwocie 400 tys. zł wydatkowaną przez Diakonię Ruchu Światła Życie Archidiecezji Lubelskiej na zadanie pn. „Wyposażenie do prowadzenia obozów i warsztatów”⁴³;
- 2) dotację w kwocie 500 tys. zł wydatkowaną przez Fundację Wigry Pro na zadanie pn. „Fundacja Wigry Pro. Wigry - zakup wyposażenia Pokamedulski Klasztor w Wigrach”⁴⁴;
- 3) dotację w kwocie 87 tys. zł udzieloną Fundacji Filii Dei na zadanie pn. „Wyposażenie pracowni kulinarnej oraz sali konferencyjno-pokazowej na potrzeby realizacji działań statutowych w obszarze oświaty i wychowania”⁴⁵.

Wnioski ww. podmiotów złożone zostały terminowo, jednakże wymagały uzupełnienia ze względu na uchybienia formalne. Pomimo określenia w komunikacie MEiN z 22 sierpnia 2022 r. kryteriów oceny wniosków, dwa wnioski nie podlegały ocenie według tych samych kryteriów, co trzeci wniosek.

We wnioskach Diakonii Ruchu Światła Życie Archidiecezji Lubelskiej oraz Fundacji Wigry Pro wskazano zrealizowane zadania, które miały potwierdzać doświadczenie wnioskodawcy w zakresie realizacji działań na rzecz wspierania systemu oświaty i wychowania. We wniosku złożonym przez Diakonię Ruchu Światła Życie Archidiecezji Lubelskiej przywołano m.in. doświadczenie w organizacji obozów dla dzieci. Fundacja Wigry Pro wymieniła m.in. spotkania, konferencje, seminaria dla osób świeckich i duchownych, wydarzenia kulturalne. Ponadto wskazała, że pozyskiwała środki i realizowała działania w ramach projektów patriotycznych, m.in. uczestniczyła w projektach finansowanych z Funduszu Patriotycznego. Ww. działania nie podlegały ocenie merytorycznej ekspertów, ponieważ karty oceny wniosków nie zawierały sekcji odnoszącej się do kryterium określonego w części VI pkt 7 Komunikatu MEiN z 22 sierpnia 2022 r. w zakresie posiadanego przez wnioskodawcę doświadczenia w obszarze realizacji działań na rzecz wspierania systemu oświaty. Wniosek Fundacji Filii Dei został natomiast oceniony według wszystkich kryteriów wskazanych w komunikacie MEiN z 22 sierpnia 2022 r.

Ponadto w przypadku wniosku Fundacji Wigry Pro Minister podjął odmienne rozstrzygnięcie w stosunku do rekomendacji Zespołu doradczego.

Szczegółowy opis zamieszczono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 872-962)

W ramach Programu „Inwestycje w oświacie” w 2022 r. podmioty niebędące jednostkami sektora finansów publicznych mogły wnioskować o przyznanie dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji, o których mowa w art. 75a pkt 2-3 u.f.z.o. Ustanowienie tego

⁴² Co stanowiło 28,3% środków wydatkowanych w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

⁴³ Na podstawie umowy MEiN/2022/DPI/3370.

⁴⁴ Na podstawie umowy MEiN/2022/DPI/3362.

⁴⁵ Na podstawie umowy MEiN/2022/DPI/3552 wydatkowano 85,3 tys. zł.

Programu nie wymagało wydania stosownego komunikatu, natomiast Minister opublikował w Biuletynie Informacji Publicznej⁴⁶ informację o zasadach przystąpienia do ww. Programu. Termin składania wniosków upływał 31 października 2022 r. W ramach tego programu wydatkowano w 2022 r. łącznie 99 523,7 tys. zł, w tym 67 165,6 tys. zł (67%) wydatkowano na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych, w tym 100% z tej kwoty wydatkował Kościół Katolicki oraz jego osoby prawne.

Szczegółowym badaniem objęto sposób udzielenia 12 dotacji w ramach Programu „Inwestycje w oświacie” na łączną kwotę 8 680 tys. zł⁴⁷, tj.:

- 1) dotację przyznaną Inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego Św. Jana Bosko we Wrocławiu w kwocie 2 800 tys. zł⁴⁸;
- 2) dwie dotacje przyznane Diecezji Łomżyńskiej w kwocie łącznej 2 500 tys. zł⁴⁹;
- 3) dwie dotacje przyznane Zgromadzeniu Świętego Michała Archaniola w łącznej kwocie 2 850 tys. zł⁵⁰;
- 4) siedem dotacji w łącznej kwocie 530 tys. zł przyznanych Fundacji Nasza Przyszłość⁵¹.

Wnioski ww. podmiotów złożone zostały terminowo, przy czym w przypadku pięciu (z 12 badanych) wniosków, beneficjenci korygowali lub uzupełniali wnioski ze względu na uchybienia formalne. W przypadku dziewięciu (z 12 badanych) wniosków⁵² Minister podjął odmienne rozstrzygnięcia w stosunku do rekomendacji Zespołu doradczego. Szczegółowy opis zamieszczono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 825-841, 963-1470, 1741-1742, 1803-1805)

Program „Inwestycje w oświacie” realizowany w 2023 r. ustanowiony został z dniem 18 maja 2023 r. komunikatem Ministra Edukacji i Nauki wydanym w tym

⁴⁶ Dalej: BIP.

⁴⁷ Co stanowiło 13% środków wydatkowanych w ramach tego programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

⁴⁸ Umowa nr MEiN/2022/DPI/3244 na realizację zadania pn. „Dostosowanie terenu wokół Salezjańskiego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tarnowskich Górach do bezpiecznego poruszania się i zatrzymywania osób i pojazdów oraz modernizacja systemu ochrony przeciwpożarowej w internacie”. Wydatkowano 2 800 tys. zł.”

⁴⁹ Umowy: nr MEiN/2022/DPI/3192 oraz nr MEiN/2022/DPI/3193 na realizację zadań pn. „Dostosowanie Katolickiej Szkoły Podstawowej i Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży, budynek Diecezji Łomżyńskiej, ul. Sądowa 12” oraz „Wyposażenie Katolickiej Szkoły Podstawowej i Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży, budynek Diecezji Łomżyńskiej, ul. Sądowa 12”. Wydatkowano łącznie 2 500 tys. zł.

⁵⁰ Umowy: nr MEiN/2022/DPI/3342 oraz nr MEiN/2022/DPI/3357 na realizację zadań pn. „Michalicki Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Miejscu Piastowym - budowa obiektu dotycząca rozbudowy o obiekt dydaktyczny pełniący funkcję Astrobazy” oraz „Zakup wyposażenia dla Michalickiego Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Miejscu Piastowym. Zakup wyposażenia dla internatu Michalickiego Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Miejscu Piastowym”. Wydatkowano łącznie 2 850 tys. zł.

⁵¹ Umowy: nr MEiN/2022/DPI/3447, nr MEiN/2022/DPI/3460, nr MEiN/2022/DPI/3461, nr MEiN/2022/DPI/3465, nr MEiN/2022/DPI/3467, nr MEiN/2022/DPI/3468 oraz nr MEiN/2022/DPI/3469 odpowiednio na realizację zadań pn. „Wymiana oświetlenia „Zakup stołu laboratoryjnego”, „Zakup sprzętu komputerowego”, „Zabezpieczenie budynku szkoły w przypadku przerw w dostawie energii elektrycznej”, „Wymiana bramy w związku z planowanym uruchomieniem windy dla osób niepełnosprawnych”, „Montaż instalacji fotowoltaicznej”, „Montaż instalacji fotowoltaicznej na budynku szkoły przy ul. Klasztornej 16”. łącznie wydatkowano 354,7 tys. zł.

⁵² Wniosek Inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego Św. Jana Bosko we Wrocławiu, dwa wnioski Zgromadzenia Świętego Michała Archaniola, sześć wniosków Fundacji Nasza Przyszłość.

samym dniu⁵³. Termin wykorzystania dotacji celowych przyznanych w ramach ww. Programu upływa z dniem 31 grudnia 2024 r.

W ramach tego programu w 2023 r. wydatkowano 70 373,6 tys. zł, w tym 20 191,9 tys. zł (29%) na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych, w tym 100% z tej kwoty wydatkował Kościół Katolicki oraz jego osoby prawne.

Szczegółowym badaniem objęto sposób udzielenia czterech dotacji w 2023 r. w ramach Programu „Inwestycje w oświacie” na łączną kwotę 5 000 tys. zł⁵⁴, tj.:

- 1) dotację przyznaną w łącznej kwocie 1 500 tys. zł Archidiecezji Lubelskiej⁵⁵;
- 2) dotację przyznaną w łącznej kwocie 1 500 tys. zł Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej⁵⁶;
- 3) dotację przyznaną w łącznej kwocie 1 000 tys. zł Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri⁵⁷;
- 4) dotację przyznaną w łącznej kwocie 1 000 tys. zł Zgromadzeniu Sług Jezusa⁵⁸.

Wnioski ww. podmiotów złożone zostały terminowo, z tym, że wszystkie były korygowane lub uzupełniane ze względu na uchybienia formalne. Wszystkie wnioski z próby objętej badaniem otrzymały pozytywną ocenę ekspertów i zostały zarekomendowane przez Zespół doradczy do otrzymania dofinansowania.

(akta kontroli str.842-871, 1471-1516, 1741-1742, 1803-1805)

Rozstrzygnięcia dokonane w ramach ww. programów inwestycyjnych w latach 2022-2023 były publikowane w stronie BIP Ministerstwa. Objęte badaniem umowy na projekty inwestycyjne zawierane przez Ministra w latach 2022-2023 zawierały postanowienia zgodne z prawem.

(akta kontroli str.886-899, 919-932, 950-962, 975-989, 1691-1703)

W kontrolowanym okresie Minister przyznawał dotacje w ramach Programu Wsparcia Edukacji. Program został ustanowiony komunikatem MEiN z dnia 11 lipca 2022 r.

W ramach tego programu wydatkowano łącznie 29 710 tys. zł, w tym w 2022 r. - 10 989 tys. zł i w 2023 r. - 18 721 tys. zł. Kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne wydatkowały łącznie - 1 464 tys. zł, w tym w 2022 r. - 699,9 tys. zł i w 2023 r. - 764,1 tys. zł.

Szczegółowym badaniem objęto sposób udzielenia pięciu dotacji w ramach Programu Wsparcia Edukacji na łączną kwotę 500 tys. zł⁵⁹.

⁵³ Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z dnia 18 maja 2023 r. o ustanowieniu programu inwestycyjnego pod nazwą „Inwestycje w oświacie”. Dalej: Komunikat MEiN z 18 maja 2023 r. <https://www.gov.pl/web/edukacja/komunikat-ministra-edukacji-i-nauki-z-dnia-18-maja-2023-r-o-ustanowieniu-programu-inwestycyjnego-pod-nazwa-inwestycje-w-oswiacie>

⁵⁴ Co stanowiło 25% środków wydatkowanych w 2023 r. w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

⁵⁵ Umowa nr MEiN/2023/DPI/3124 na realizację zadania pn. „Zakup niezbędnego wyposażenia w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i pracownikom XXI Liceum Ogólnokształcącego im. św. Stanisława Kostki w Lublinie”. Wydatkowano 1 500 tys. zł.

⁵⁶ Umowa nr MEiN/2023/DPI/3038 na realizację zadania „Rozwój zaplecza infrastrukturalnego Specjalnego Ośrodka Wychowawczego Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej”. Wydatkowano 1 500 tys. zł.

⁵⁷ Umowa nr MEiN/2023/DPI/3346 na realizację zadania pn. „Rozbudowa przyszkolnej infrastruktury służącej uczniom, mieszkańcom oraz osobom z niepełnosprawnościami”. Wydatkowano 1 000 tys. zł.

⁵⁸ Umowa nr MEiN/2023/DPI/3055 na realizację zadania pn. „Budowa nowego budynku Przedszkola nr 210 w Warszawie”. Wydatkowano 1 000 tys. zł.

⁵⁹ Co stanowiło 34% środków wydatkowanych w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

Zasady przyznawania dotacji w ramach tego Programu zostały uregulowane w komunikacie MEiN z 11 lipca 2022 r. Wnioskodawcy wypełniali wnioski na formularzu udostępnionym w systemie teleinformatycznym (www.programvedukacyjne.mein.gov.pl) i zawierały: planowany termin realizacji projektu, merytoryczne uzasadnienie realizacji projektu; syntetyczny opis projektu; szczegółowy opis działań planowanych do realizacji w ramach projektu; konkretne i weryfikowalne rezultaty projektu; szczegółowy plan i harmonogram projektu; szczegółowy kosztorys projektu z wyróżnieniem kosztów pośrednich i bezpośrednich projektu.

Oferty projektów były składane w terminach zgodnych z ww. komunikatem i podlegały ocenie formalnej i merytorycznej zgodnie z przyjętymi kryteriami, jednak w badanej próbie trzy umowy zostały podpisane przed sporządzeniem oceny merytorycznej, a w jednym przypadku podpisano umowę pomimo, że oferta była niezgodna z wymogami Komunikatu MEiN z 11 lipca 2022 r. Dodatkowo w jednym przypadku umowa na dofinansowanie zadania została podpisana pomimo tego, że beneficjent wykonał już większość zaplanowanych działań, które miały być objęte dofinansowaniem. Szczegółowy opis zamieszczono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Oferta na realizację w ramach Programu Wsparcia Edukacji zadania o nazwie „Mała Ojczyzna – Lubelskie”, została złożona przez Archidiecezję Lubelską w dniu 29 lipca 2022 r. Realizacja zadania została przewidziana w okresie wrzesień – grudzień 2022 r. W ramach zadania przewidziano 10 wycieczek dla klas szkół podstawowych z województwa lubelskiego dla 300 uczniów w 14 miejsc cennych historycznie. Sumę wszystkich kosztów zadania przewidziano na 219,3 tys. zł, w tym koszty pośrednie 11 tys. zł i wkład własny 22 tys. zł. Wysokość planowanej dotacji wynosiła 197,3 tys. zł. Ocena formalna oferty została dokonana 16 sierpnia 2022 r. Oferta została oceniona pozytywnie wg sześciu kryteriów. Oceny merytorycznej oferty dokonano 24 października 2022 r. Zgodność działań zaproponowanych przez wnioskodawcę z przedmiotem i celem programu oceniono na wysokim poziomie. Rekomendacja była pozytywna, a wniosek został uznany za bardzo szczegółowy. Umowa⁶⁰ została zawarta przed podpisaniem karty oceny merytorycznej, tj. 20 października 2022 r. na kwotę 100 tys. zł. Beneficjent został zobowiązany do przekazania na realizację zadania wkładu własnego w wysokości 11,3 tys. zł (całość zadania 111,3 tys. zł). Planowany poziom rezultatów został ograniczony do organizacji sześciu wycieczek dla 150 uczniów do 14 miejsc. Termin realizacji zadania ustalono do 31 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str. 560-615)

Ofertę Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów na realizację w ramach Programu Wsparcia Edukacji zadania pn. „Lepiej kopnąć piłkę niż kolegę w kostkę” złożono w dniu 25 lipca 2022 r. Realizacja zadania została przewidziana na okres wrzesień – grudzień 2022 r. W ramach zadania zaplanowano: organizację pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży; organizację rajdów górskich; organizację warsztatów edukacyjnych o zasadach racjonalnego odżywiania; poprawienie wydolności i sprawności psychofizycznej uczestników zadania; ożywienie zainteresowania kulturą fizyczną, sportem i turystyką. Sumę wszystkich kosztów projektu ustalono na 240 tys. zł, w tym wkład własny - 24 tys. zł oraz dotacja - 216 tys. zł. Oceny formalnej dokonano w dniu 16 sierpnia 2022 r. Kartę oceny merytorycznej podpisano 24 października 2022 r.

⁶⁰ Nr MEiN/2022/DPI/2702.

Umowę⁶¹ zawarto w dniu 20 października 2022 r. na kwotę 111,2 tys. zł. Wkład własny ustalono na 11,2 tys. zł. Umowa zakładała organizację pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, organizację rajdów górskich, organizację warsztatów edukacyjnych, poprawę wydolności i sprawności psychofizycznej uczestników zadania, ożywienie zainteresowania kulturą fizyczną, sportem i turystyką.

Oferta Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów w ramach Programu Wsparcia Edukacji na zadanie pn. „Takie będą Rzeczypospolite, jak ich młodzieży chowanie” została złożona w dniu 25 lipca 2022 r. W ramach zadania przewidziano organizację obozu naukowego dla uczniów szkół pijarskich, organizację spotkania młodzieży szkół pijarskich, organizację forum naukowego dla nauczycieli i rodziców uczniów szkół pijarskich, organizację przeglądu teatrów pijarskich, przeprowadzenie warsztatów dla uczniów oraz ich rodziców dotyczących rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, organizację konkursów tematycznych promujących postawy patriotyczne, organizację pracy wolontariatu. Koszty realizacji projektu przewidziano w wysokości 249,6 tys. zł, w tym wkład własny 25 tys. zł oraz dotacja 224,6 tys. zł. Oceny formalnej oferty dokonano 16 sierpnia 2022 r. Kartę oceny merytorycznej podpisano 27 listopada 2022 r. Umowę⁶² zawarto 20 października 2022 r. na kwotę 119 tys. zł, w tym 19 tys. zł wkładu własnego. Umowa przewidywała organizację forum naukowego dla nauczycieli i rodziców uczniów szkół pijarskich (100 uczestników), organizację przeglądu teatrów pijarskich, przeprowadzenie warsztatów dla uczniów i ich rodziców dotyczących rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej.

(akta kontroli str. 412-559)

Oferta Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej na realizację w ramach Programu Wsparcia Edukacji zadania pn. „Lekcje VR – profilaktyka cyberzagrożeń oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkotykom i dopalaczom – zajęcia pozalekcyjne” została złożona 23 czerwca 2023 r. Założono, że w lekcjach VR weźmie udział 1600 (+/- 10%) dzieci i młodzieży; lekcje zostaną zrealizowane w 16 szkołach (+/- 10%); liczba lekcji wyniesie 80 (+/- 10%). Sumę wszystkich kosztów przewidziano w wysokości 238,2 tys. zł, w tym wkład własny 23,8 tys. zł oraz dotacja 214,4 tys. zł. Tego samego dnia co złożenie oferty dokonano jej oceny formalnej, tj. 23 czerwca 2023 r.

Oferta została oceniona negatywnie pod względem merytorycznym. W kosztach bezpośrednich znalazły się pozycje dotyczące m.in. obsługi prawnej, kadrowej i księgowej zadania. Umowa⁶³ zawarta w dniu 5 października 2023 r. zawierała te same pozycje w kosztorysie na kwotę 111,1 tys. zł. Szczegółowy opis zamieszczono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 616-708)

Stowarzyszenie Głodni Pana w ramach Programu Wsparcia Edukacji złożyło ofertę na realizację zadania pn. „Społeczna Krucjata Miłości – Dziedzictwo Kardynała Wyszyńskiego” w dniu 23 czerwca 2023 r. Jako weryfikowalne rezultaty projektu podano: prace w konkursie plastyczno-literacko-muzycznym (1000 prac) oraz hologram o kardynale Stefanie Wyszyńskim (1 hologram). Przewidziane w ofercie koszty projektu zamykały się w kwocie 185,5 tys. zł (w tym 19 tys. zł wkładu własnego). W kosztorysie znalazły się następujące pozycje: zakup nagród dla zwycięzców konkursu – laureatów (30 tys. zł); hologram

⁶¹ Nr MEiN/2022/DPI/2604.

⁶² Nr MEiN/2022/DPI/2605.

⁶³ Nr MEiN/2023/DPI/2871.

o kardynale Wyszyńskim (55 tys. zł); oświetlenie i nagłośnienie sceny (45 tys. zł); ochrona oraz wynajem zaplecza sanitarnego (7 tys. zł); catering dla artystów i zgromadzonej publiczności (10 tys. zł); wynajem sceny (18 tys. zł); film z realizacji wydarzenia i sylwetkę S. Wyszyńskiego (5 tys. zł); materiały promocyjne – koszty pośrednie (15 tys. zł). Oceny formalnej oferty dokonano 10 lipca 2023 r. Ocena merytoryczna oferty została podpisana 3 września 2023 r. Oferta została oceniona negatywnie, nie rekomendowano jej do dofinansowania. Autorka oceny stwierdziła, że kosztorys zawierał wybitnie wysokie kalkulacje. Zwrócono uwagę, że nie jasnym jest, czy oświetlenie i nagłośnienie sceny to koszt jednostkowy, czy materiały będą mogły być powtórnie użyte w przyszłości (wówczas pojawi się kwestia zakupu środków trwałych wykraczające ponad 10 tys. zł). Spójność zaproponowanych kosztów wobec działań była, zdaniem oceniającej, niewystarczająca i nie została stosownie uargumentowana we wniosku, przewidziano niewspółmiernie wysokie koszty w poszczególnych segmentach. Zwrócono także uwagę, że nie wiadomo jak miałyby wystarczyć 10 tys. zł na catering dla artystów i zgromadzonej publiczności szacowanej na 20 tysięcy osób. Umowę⁶⁴ zawarto w dniu 25 września 2023 r. na kwotę 100 tys. zł. Wkład własny ustalono na 19 tys. zł. Zakładane rezultaty projektu pozostały bez zmian. Zmieniły się poszczególne pozycje w kosztorysie – zakup nagród dla zwycięzców konkursu laureatów (19 tys. zł); hologram o kardynale S. Wyszyńskim (27 tys. zł); oświetlenie i nagłośnienie sceny (22,5 tys. zł); ochrona oraz wynajem zaplecza sanitarnego (7 tys. zł); catering dla artystów i zgromadzonej publiczności (10 tys. zł); wynajem sceny (18,5 tys. zł); film z realizacji wydarzenia (5 tys. zł); materiały promocyjne (10 tys. zł). W dniu 16 listopada 2023 r. beneficjent zwrócił się o wydłużenie terminu realizacji umowy do 31 grudnia 2023 r. Aneks uwzględniający ten wniosek został zawarty w dniu 12 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 91-119, 318-411)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” przyznano dotacje dwóm podmiotom, tj. Diakonii Ruchu Światło-Życie Archidiecezji Lubelskiej oraz Fundacji Wigry Pro w łącznej wysokości 900 tys. zł (91,2% środków dotacji poddanych badaniu)⁶⁵, pomimo że złożone przez nie wnioski nie zostały rzetelnie ocenione pod względem merytorycznym.

W sporządzonych przez ekspertów kartach oceny merytorycznej zabrakło odniesienia do kryteriów oceny zawartych w części VI pkt 7 i 8 komunikatu MEiN z 22 sierpnia 2022 r., tj. doświadczenia wnioskodawcy w zakresie realizacji działań na rzecz wspierania systemu oświaty i wychowania oraz planowanych przez wnioskodawcę do realizacji działań na rzecz wspierania systemu oświaty i wychowania.

(akta kontroli str. 808-824, 872-900, 912-918, 933-962)

Dyrektor Departamentu Funduszy Strukturalnych⁶⁶ Ministerstwa Edukacji Narodowej, pani Monika Rolnik wyjaśniła, że zmieniony układ kart

⁶⁴ Nr MEiN/2023/DPI/2762.

⁶⁵ Kwota ta stanowiła 25,8% środków wydatkowanych w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

⁶⁶ Departament Funduszy Strukturalnych Ministerstwa Edukacji Narodowej (dalej: DFS MEN) przejął zadania Departamentu Programów Naukowych i Inwestycyjnych Ministerstwa Edukacji i Nauki (dalej: DPI MEiN) w zakresie obsługi programów inwestycyjnych ustanawianych przez Ministra.

merytorycznych według których eksperci oceniali wnioski wynikał z faktu, iż ci sami eksperci opiniowali zarówno Program „Inwestycje w Oświacie” 2022 r. jak i Program „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, często myląc nazwę karty przyporządkowaną do konkretnego programu.

(akta kontroli str. 1729-1737)

NIK wskazuje, że istotą problemu nie było zastosowanie niewłaściwej karty oceny merytorycznej, ale zastosowanie różnych kryteriów do oceny wnioskodawców w tym samym programie.

2. W ramach programów inwestycyjnych w 2022 r. Minister udzielił dotacji celowych w łącznej wysokości 6 454,7 tys. zł (co stanowiło 66,7% środków poddanych badaniu⁶⁷) podmiotom, których wnioski nie zostały zarekomendowane do dofinansowania przez Zespoły doradcze, co NIK uznaje za nierzetelne. Dotyczyło to jednego⁶⁸ (z trzech badanych wniosków) w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” oraz dziewięciu⁶⁹ (z 12 badanych) wniosków w ramach Programu „Inwestycje w oświacie”.

(akta kontroli str. 872-1470)

W przypadku wniosku Fundacji Wigry Pro, złożonego w ramach programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” powodem negatywnej opinii eksperta było niespełnianie kryteriów określonych w komunikacie oraz niezasadna kalkulacja kosztów.

Zgodnie z opinią eksperta wnioskodawca nie wykazał wystarczającego znaczenia tej inwestycji dla rozwoju przedszkoli, szkół i placówek, z uwzględnieniem realizowanych zadań publicznych w zakresie oświaty i wychowania.

Podobnie, w przypadku negatywnie ocenionych wniosków złożonych w ramach programu „Inwestycje w oświacie” eksperci zwracali uwagę na:

- niespełnianie kryteriów określonych w rozporządzeniu MEiN z 22 lipca 2022 r. (w przypadku dwóch wniosków)⁷⁰,
- niezasadną kalkulację kosztów inwestycji (w przypadku trzech wniosków)⁷¹,
- jednoczesne niespełnianie kryteriów określonych w rozporządzeniu MEiN z 22 lipca 2022 r. oraz niezasadną kalkulację kosztów (w przypadku czterech wniosków⁷²).

W uzasadnieniach ww. ocen eksperci wskazywali m.in. na: brak podstaw do kalkulacji kosztów lub zbyt ogólną kalkulację kosztów, brak rozeznania rynku, zawyżenie wartości planowanej inwestycji, a także zbyt ogólne

⁶⁷ Zbadano 15 dotacji celowych udzielonych w ramach programów inwestycyjnych w 2022 r. na łączną kwotę 9 667 tys. zł.

⁶⁸ Wniosek Fundacji Wigry Pro. Wartość dofinansowania na podstawie zawartej umowy wyniosła 500 tys. zł.

⁶⁹ Wniosek Inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego Św. Jana Bosko we Wrocławiu, dwa wnioski Zgromadzenia Świętego Michała Archanioła, sześć wniosków Fundacji Nasza Przyszłość. Łączna wartość dofinansowania na podstawie zawartych umów wyniosła 5 954,6 tys. zł.

⁷⁰ Dwa wnioski Fundacji Nasza Przyszłość

⁷¹ Wniosek Inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego Św. Jana Bosko we Wrocławiu, dwa wnioski Zgromadzenia Świętego Michała Archanioła.

⁷² Cztery wnioski Fundacji Nasza Przyszłość.

uzasadnienie znaczenia planowanej inwestycji dla rozwoju szkół i placówek prowadzonych przez wnioskodawców.

(akta kontroli str. 944-949, 1030-1036, 1069-1073, 1108-1112, 1147-1151, 1185-1189, 1238-1242, 1276-1281, 1309-1315, 1446-1449)

Dyrektor DFS MEN, pani Monika Rolnik wyjaśniła, że obecne kierownictwo DFS MEN nie zgadza się z wyjaśnieniami przedstawianymi przez poprzednie kierownictwo DPI MEiN w podobnych kontrolach związanych z realizacją programów dotacyjnych⁷³. W ocenie ówczesnego Ministra te, a nie inne projekty najlepiej miały przyczynić się do rozwoju całego systemu oświaty i wychowania. Wskazała, że nie było przepisów upoważniających Ministra Edukacji i Nauki do arbitralnego przyznawania dotacji, a więc w sposób faworyzujący jedne a dyskryminujący inne podmioty ubiegające się o środki publiczne. Według dyrektora DFS MEN, przykładem takich dyskryminacyjnych praktyk było przyznawanie dotacji podmiotom, których wnioski zostały zaopiniowane negatywnie, przy jednoczesnej odmowie udzielenia dotacji podmiotom, których wnioski uzyskały pozytywną ocenę. Wyjaśniła ponadto, że aktualnie wzmocniono nadzór nad rozliczaniem inwestycji.

(akta kontroli str. 1729-1737)

NIK wskazuje, że nieuwzględnienie negatywnej opinii ekspertów stwarzało ryzyko przyznania środków publicznych podmiotom, które nie posiadały odpowiednich zasobów do skutecznej realizacji dotowanych zadań, a więc nie gwarantowały realizacji zasad wynikających z art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷⁴, tj. uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

3. Minister podpisał trzy umowy z beneficjentami w ramach Programu Wsparcia Edukacji o łącznej wartości 300 tys. zł (60% środków dotacji poddanych badaniu) przed otrzymaniem podpisanych przez ekspertów kart oceny merytorycznej złożonych ofert, co NIK uznaje za nierzetelne.

Dotyczyło to umowy z Archidiecezją Lubelską (o wartość: 100 tys. zł), która została podpisana przez Ministra w dniu 20 października 2022 r.⁷⁵, podczas gdy karta oceny merytorycznej oferty złożonej przez ten podmiot została podpisana przez eksperta 24 października 2022 r. Z kolei umowę z Polską Prowincją Zakonu Pijarów⁷⁶ (o wartości 100 tys. zł), Minister podpisał w dniu 20 października 2022 r., a karta oceny merytorycznej oferty została podpisana przez eksperta w dniu 24 października 2022 r. Drugą umowę z Polską Prowincją Zakonu Pijarów⁷⁷ (o wartość 100 tys. zł), Minister podpisał również w dniu 20 października 2022 r., przed podpisaniem przez eksperta karty oceny merytorycznej oferty do tej umowy, co nastąpiło 27 listopada 2022 r.

(akta kontroli str. 412-615)

Według wyjaśnień Dyrektora Departamentu Komunikacji pana Kacpra Lawera na dzień ogłoszenia wyników Programu Wsparcia Edukacji w 2022 r. wszystkie karty oceny merytorycznej były przygotowane i przesłane do

⁷³ Dotacje przyznane w ramach programów Ministra były przedmiotem kontroli np. podczas kontroli NIK nr P/23/001 pt. Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w części 28 – Szkolnictwo wyższe i nauka, części 30 – Oświata i wychowanie, części 90 – Akademia Kopernikańska.

⁷⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, ze zm. Dalej: u.f.p.

⁷⁵ Nr MEiN/2022/DPI/2702.

⁷⁶ Nr MEiN/2022/DPI/2604.

⁷⁷ Nr MEiN/2022/DPI/2605.

Ministerstwa Edukacji i Nauki. Jednakże proces podpisywania tych kart w późniejszym okresie był uzależniony od przedłużającego się podpisywania umów o dzieło z poszczególnymi ekspertami, co wynikało z przesunięć budżetowych związanych z realizacją tych umów. Po ostatecznym zabezpieczeniu środków, umowy mogły zostać procedowane i podpisane dopiero 20 października 2022 roku. Wówczas eksperci przystąpili do podpisywania kart, które zostały odebrane na podstawie protokołu odbioru. Przygotowane karty w wersji niepodpisanej były przekazywane przed ostatecznym posiedzeniem Zespołu Doradczego ds. Programu Wsparcia Edukacji, które miało miejsce 13 września 2022 roku. Na tym posiedzeniu omawiano wnioski oraz rekomendacje zawarte w kartach oceny merytorycznej. Na podstawie tej dyskusji zespół przygotował dla Ministra Edukacji i Nauki listę wniosków rekomendowanych do przyznania dotacji celowej, wraz z określeniem proponowanych kwot tej dotacji.

(akta kontroli str. 709-717)

Zdaniem NIK podpisywanie umów z beneficjentami przed uzyskaniem ocen ekspertów było działaniem nierzetelnym.

4. Minister podpisał w dniu 5 października 2023 r. umowę z Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej⁷⁸ o wartości 100 tys. zł w ramach Programu Wsparcia Edukacji (20% środków dotacji poddanych badaniu), pomimo tego, że oferta tego podmiotu była niezgodna z treścią komunikatu Ministra Edukacji i Nauki w zakresie kosztów wynagrodzeń personelu administracyjnego, w tym obsługi kadrowej, prawnej i księgowej projektu.

Oferta Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej zawierała kosztorys, w którym do kategorii kosztów bezpośrednich zaliczono takie pozycje jak: księgowość, kadry i rozliczenie projektu, a także obsługa prawna. Pozycje te powinny być uznane za koszty pośrednie. Ekspert zwrócił na to uwagę w karcie oceny merytorycznej oferty. Według autora oceny, projekt nie spełniał wszystkich kryteriów formalnych i nie został rekomendowany do dofinansowania. Do podpisanej umowy dołączono zestawienie kosztów, w którym znajdowały się w kosztach bezpośrednich pozycje dotyczące księgowości, kadr i rozliczenia projektu, a także obsługi prawnej.

(akta kontroli str. 516-708)

Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 lipca 2022 r. o ustanowieniu Programu Wsparcia Edukacji, zmieniony komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 31 maja 2023 r. o zmianie komunikatu o ustanowieniu Programu Wsparcia Edukacji w części IV ust. 7 pkt 1 precyzuje, że kosztami bezpośrednimi realizacji projektu nie są koszty wynagrodzeń personelu administracyjnego, w tym obsługi kadrowej, prawnej i księgowej projektu.

Według wyjaśnień Dyrektora Departamentu Komunikacji pana Kacpra Lawera wniosek IE/2023/71 spełniał wymogi formalne określone w komunikacie Ministra Edukacji i Nauki dotyczącego programu Program Wsparcia Edukacji. W ostatecznym rozstrzygnięciu projekt ten, decyzją Ministra Edukacji i Nauki, otrzymał dofinansowanie, co umożliwiło rozpoczęcie procedury podpisania umowy. Wyjaśnił, iż z uwagi na presję czasową oraz duże obciążenie związane z innymi zadaniami, nie dostrzeżono błędu w kosztorysie, w szczególności w zakresie wyodrębnienia kosztów pośrednich od kosztów bezpośrednich. Poinformował także, że łączna wysokość kosztów związanych z „księgowością, kadrami i rozliczeniem projektu”, „obsługą prawną” oraz „materiałami biurowymi” nie przekraczała

⁷⁸ Nr MEiN/2023/DPI/2871.

10% całkowitych kosztów realizacji projektu, co było zgodne z zasadami Programu.

(akta kontroli str. 709-717)

Zdaniem NIK wniosek w przedłożonej wersji nie powinien zostać rozpatrzony pozytywnie. Wyraźnie zaznaczono w nim brak kosztów pośrednich przy jednoczesnym wpisaniu kosztów, które zgodnie z wyżej wymienionym Komunikatem Ministra Edukacji i Nauki nie mogły być uznane za koszty bezpośrednie do kosztorysu.

5. Umowa ze Stowarzyszeniem Głodni Pana⁷⁹ o wartości dofinansowania 100 tys. zł zawarta w ramach Programu Wsparcia Edukacji została podpisana przez Ministra w dniu 25 września 2023 r., tj. po terminie realizacji jej głównych założeń (tj. 23 września 2023 r.) oraz pomimo negatywnej oceny merytorycznej oferty.

Oferta Stowarzyszenia Głodni Pana, złożona w dniu 23 czerwca 2023 r. w ramach Programu Wsparcia Edukacji, zakładała, że gala podsumowująca konkurs plastyczno-literacko-muzyczny odbędzie się 23 września 2023 r. i będzie stanowić punkt kulminacyjny projektu. Dodatkowo oferta została oceniona negatywnie i nie rekomendowano jej do dofinansowania. W karcie oceny merytorycznej oferty stwierdzono, że zaproponowany "kosztorys zawierał wybitnie wysokie kalkulacje". Zwrócono również uwagę, że nie jasnym jest, czy oświetlenie i nagłośnienie sceny to koszt jednostkowy, czy materiały będą mogły być powtórnie użyte w przyszłości. Spójność zaproponowanych kosztów wobec działań była, zdaniem eksperta, niewystarczająca i nie została stosownie uargumentowana we wniosku. Przewidziano w nim niewspółmiernie wysokie koszty w poszczególnych segmentach, zwracając jednocześnie uwagę na nierealność kwoty 10 tys. zł przewidzianej na sfinansowanie cateringu dla artystów i zgromadzonej publiczności szacowanej na 20 tysięcy osób.

Kosztorys wraz z harmonogramem informującym, że pierwsze płatności zostaną dokonane 20 września 2023 r., a główne wydarzenie odbędzie się 23 września 2023 r. stanowił także załącznik do umowy. Umowa została podpisana 25 września 2023 r. Zgodnie z § 5 pkt 1 tej umowy beneficjent może przeznaczyć środki finansowe wyłącznie na koszty, które zostały poniesione w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia zakończenia wykonania zadania. W związku z powyższym wystąpiła tutaj sprzeczność postanowień pomiędzy umową, a załącznikiem. Beneficjent w raporcie końcowym i wykazie faktur wykazał, że ponosił wydatki od 20 września 2023 r. i został wezwany do zwrotu nienależnie pobranej dotacji w nadmiernej wysokości 79,5 tys. zł powiększonej o odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych. Stowarzyszenie Głodni Pana złożyło odwołanie w tej sprawie, zwracając uwagę m.in. na wewnętrzne sprzeczności postanowień umowy.

(akta kontroli str. 318-411)

Dyrektor Departamentu Komunikacji, pan Kacper Lawera wyjaśnił, że raport końcowy z realizacji zadania publicznego w związku umową z dnia 25 września 2023 r. wpłynął do Ministerstwa Edukacji i Nauki w dniu 29 grudnia 2023 r. Ze względu na stwierdzone nieprawidłowości wymagał on dokonania korekty. W wyniku oceny raportu końcowego stwierdzono zaistnienie nieprawidłowości w realizacji zadania. Część wydatków przedstawionych przez beneficjenta w raporcie końcowym obejmowała

⁷⁹ Nr MEiN/2023/DPI/2762.

wydatki poniesione niezgodnie z umową, to jest przed datą jej zawarcia. W związku z powyższym, Minister wezwał beneficjenta do zwrotu środków finansowych. W odpowiedzi na powyższe, beneficjent przesłał pisma wnioskujące o odstąpienie od dochodzenia należności. W związku z niedokonaniem zwrotu części dotacji, pismem poinformowano beneficjenta o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie dotyczącej zwrotu części dotacji. Po przeanalizowaniu zgromadzonych dokumentów w sprawie oraz po zasięgnięciu opinii prawnej postanowiono o zakończeniu postępowania administracyjnego. Zwrócono uwagę, iż zgodnie z § 1 ust. 2 umowy zadanie miało być wykonane przez beneficjenta zgodnie z załącznikiem nr 1 do umowy. Z załącznika tego wynika, że większość planowanych terminów realizacji została wskazana od 20 września 2023 do 23 września 2023, a więc przed datą podpisania umowy (25 września 2023). Data rozpoczęcia została wskazana na „20 września 2023 r.” W § 1 ust. 4 umowy za datę początkową wykonania zadania wskazano zaś dzień podpisania umowy, a więc 25 września 2023 r. W tym kontekście postanowienia, co do rozpoczęcia wykonywania umowy z § 1 ust. 4 umowy i § 1 ust. 2 w zw. z załącznikiem nr 1 umowy pozostają w sprzeczności. Biorąc pod uwagę powyższe oraz to, że proces podpisywania umowy ze strony Ministerstwa wydłużał się (umowa wpłynęła do Ministerstwa 18 września 2023 r., a została podpisana 25 września 2023 r.), stanowi podstawę do ewentualnego całościowego lub częściowego umorzenia kwoty dotacji podlegającej zwrotowi na podstawie art. 64 ust. 1 w zw. z art. 55 u.f.p.

(akta kontroli str. 709-717, 186-1812)

Zdaniem NIK postępowanie związane z zawarciem umowy ze Stowarzyszeniem Głodni Pana nr MEiN/2023/DPI/2762, tj. podpisanie umowy po terminie realizacji jej głównych założeń, pomimo negatywnej oceny merytorycznej oferty i wewnętrznych sprzeczności postanowień należy uznać za nierzetelne.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli w procesie udzielania dotacji celowych na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych wystąpiły istotne nieprawidłowości polegające na naruszeniu zasad i trybu ich udzielania, zastosowaniu nietransparentnych zasad ich przyznawania oraz nierównego traktowania podmiotów ubiegających się o dotację.

Wnioski złożone przez dwa podmioty, które uzyskały dofinansowane w łącznej wysokości 900 tys. zł (91,2% środków dotacji poddanych badaniu)⁸⁰ w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” zostały nierzetelnie ocenione przez powołanych przez Ministra ekspertów. W sporządzonych przez ekspertów „kartach oceny merytorycznej wniosków” nie odniesiono się do kryteriów dotyczących doświadczenia oraz planowanych działań wnioskodawców w zakresie realizacji działań na rzecz wspierania systemu oświaty i wychowania. W tej sytuacji nie wszystkie podmioty ubiegające się o przyznanie dotacji były oceniane według tych samych zasad (kryteriów).

W ramach programów inwestycyjnych, Minister w 2022 r. udzielił 10 dotacji w łącznej wysokości 6 454,7 tys. zł (66,7% środków poddanych badaniu) podmiotom, których wnioski ze względu na niespełnianie kryteriów programu lub niezasadną kalkulację kosztów, zostały negatywnie ocenione przez Zespoły doradcze powołane przez Ministra. Nieuwzględnianie przez Ministra

⁸⁰ Kwota ta stanowiła 25,8% środków wydatkowanych w ramach tego Programu na rzecz kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych.

negatywnych opinii ekspertów zwiększyło ryzyko przyznania środków publicznych podmiotom, które nie posiadały odpowiednich zasobów do skutecznej realizacji zadań finansowanych środkami dotacji. Także w ramach Programu Wsparcia Edukacji przyznano dotacje o łącznej wartości 200 tys. zł (40% środków dotacji poddanych badaniu), pomimo negatywnych ocen ekspertów.

W ramach realizacji Programu Wsparcia Edukacji Minister podpisał trzy umowy z dwoma beneficjentami o łącznej wartości 300 tys. zł (60% środków dotacji poddanych badaniu) przed uzyskaniem ocen ekspertów dotyczących złożonych ofert oraz podpisał umowę z beneficjentem o wartości 100 tys. zł (20% środków dotacji poddanych badaniu), po terminie realizacji jej głównych założeń.

OBSZAR

2. Rozliczanie dotacji udzielonych kościołom i związkom wyznaniowym oraz ich osobom prawnym w ramach programów ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Opis stanu faktycznego

Do programów inwestycyjnych ustanowionych przez Ministra w 2022 r. miał zastosowanie przepis art. 35 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym oraz niektórych innych ustaw⁸¹, zgodnie z którym środki przyznane w 2022 r. na podstawie art. 75a u.f.z.o. pozostały w dyspozycji podmiotów, którym zostały przyznane, i mogły zostać wykorzystane w 2023 r. na finansowanie realizacji zadań, na które zostały przyznane. W związku z tym rozliczenia dotacji przyznanych w 2022 r. w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania” oraz Programu „Inwestycje w oświacie” dokonywano w 2024 r.

Sprawozdania końcowe badanych dotacji przyznanych w ramach ww. Programów w 2022 r. były składane i rozliczane terminowo. W przypadku jednej (z 15 badanych) dotacji⁸² nie uznano sprawozdania końcowego, co skutkowało zwrotem niewykorzystanej części dotacji, a w przypadku siedmiu innych dotacji⁸³ sprawozdania końcowe wymagały uzupełnienia lub złożenia wyjaśnień. Korekty sprawozdań oraz wyjaśnienia były przez ww. beneficjentów składane w terminach wskazanych w wezwaniach Ministra, z wyjątkiem korekty sprawozdania Fundacji Filii Dei. W tym ostatnim przypadku wezwanie do korekty sprawozdania zostało wysłane 4 września 2024 r., natomiast korekta sprawozdania wpłynęła do Ministerstwa w dniu 16 października 2024 r. Do czasu zakończenia czynności kontrolnych NIK trwała jego weryfikacja.

(akta kontroli str. 1471-1690)

Sprawozdania końcowe dwóch (spośród czterech) badanych dotacji przyznanych w ramach Programu „Inwestycje w oświacie” w 2023 r. zostały złożone i rozliczone terminowo. W pozostałych dwóch przypadkach, na wezwanie Ministra (w związku z brakiem sprawozdań) beneficjenci⁸⁴ złożyli sprawozdania końcowe w terminie określonym w wezwaniu, jednak sprawozdania te wymagały uzupełnienia. W jednym z ww. przypadków dotacja

⁸¹ Dz. U. poz. 2640, ze zm.

⁸² Dotacja przyznana Fundacji Filii Dei w ramach programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”.

⁸³ Dotacje przyznane Fundacji „Nasza Przyszłość” (pięć dotacji) oraz Zgromadzeniu Świętego Michała Archanioła (dwie dotacje) w ramach programu „Inwestycje w oświacie”.

⁸⁴ Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri oraz Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej.

została rozliczona, w drugim wezwano beneficjenta do kolejnej korekty sprawozdania oraz złożenia wyjaśnień⁸⁵.

(akta kontroli str. 1691-1728)

W umowach zawieranych w ramach Programów: „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, „Inwestycje w oświacie” oraz Programu Wsparcia Edukacji w latach 2022-2023 umieszczono postanowienia dotyczące przeprowadzania przez Ministra kontroli w zakresie realizacji zadania. W 2024 r. Minister przeprowadził 10 kontroli⁸⁶ prawidłowości wykorzystania środków dotacji przyznanych w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, w tym jedną kontrolę w podmiocie związanym z Kościołem Katolickim⁸⁷. Czynności kontrolne w ww. podmiocie zostały zakończone 30 kwietnia 2024 r., aktualnie opracowywane jest sprawozdanie z ww. kontroli.

(akta kontroli str.151-159)

Objęte szczegółowym badaniem sprawozdania końcowe z realizacji umów zawieranych w ramach Programu Wsparcia Edukacji były składane i zatwierdzane terminowo.

Raport końcowy do umowy ze Stowarzyszeniem Głodni Pana⁸⁸ z dnia 25 września 2023 r. został podpisany w dniu 30 stycznia 2024 r. Dofinansowanie zostało wydatkowane w całości. W wykazie faktur znalazły się pozycje z datą 23 września 2023 r. - hologram o kardynale Wyszyńskim (29,7 tys. zł, z dotacji 29 tys. zł), Oświetlenie i nagłośnienie sceny (22,5 tys. zł, całość z dotacji), catering dla artystów i zgromadzonej publiczności (13,7 tys. zł, z dotacji 10 tys. zł), wynajem sceny (21,5 tys. zł, z dotacji 18 tys. zł). Także faktury za nagrody dla zwycięzców były wystawiane od 20 września 2023 r., ale zostały pokryte z wkładu własnego.

(akta kontroli str. 391-399)

W dniu 14 marca 2024 r. Ministerstwo skierowało do ww. Stowarzyszenia pismo, w którym stwierdzono pobranie dotacji w nadmiernej wysokości i wezwano do zwrotu w terminie 15 dni kwoty 79,5 tys. zł powiększonej o odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych naliczanych od dnia nienależnie pobranej dotacji w nadmiernej wysokości. Podstawę prawną żądania zwrotu części dotacji stanowiły postanowienia § 5 podpisanej umowy w dniu 25 września 2023 r., zgodnie z którymi Beneficjent mógł przeznaczyć środki finansowe wyłącznie na koszty poniesione w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia zakończenia wykonania zadania.

(akta kontroli str. 384-386)

W dniu 2 kwietnia 2024 r. Stowarzyszenie Głodni Pana sporządziło odwołanie w sprawie zwrotu środków dotacji. Dodatkowo, „z ostrożności” Stowarzyszenie wniosło o umorzenie w całości kwoty 79,5 tys. zł. Dnia 10 maja 2024 r. Ministerstwo sporządziło zawiadomienie o wszczęciu postępowania w przedmiocie zwrotu przez Stowarzyszenie pobranej dotacji w nadmiernej wysokości w kwocie 79,5 tys. zł w raz odsetkami.

⁸⁵ Wezwanie Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri do uzupełnienia sprawozdania końcowego z dnia 18 października 2024 r.

⁸⁶ W tym jedną w trybie zwykłym, pozostałe w trybie uproszczonym.

⁸⁷ Fundacja pod Damaszkiem.

⁸⁸ nr MEiN/2023/DPI/2762.

Po przeanalizowaniu zgromadzonych dokumentów w sprawie oraz po zasięgnięciu opinii prawnej (notatka z 13 września 2024 r.) postanowiono o zakończeniu postępowania wyjaśniającego (zawiadomienie z dnia 16 września 2024 r.). Dyrektor departamentu komunikacji Pan Kacper Lawera wyjaśnił, że z uwagi na fakt, iż Stowarzyszenie Głodni Pana ma siedzibę w Nowym Świątowie, na terenie dotkniętym skutkami powodzi, trwa obecnie ustalanie terminu umożliwiającego stronie zapoznanie się z zebranymi dowodami i materiałami oraz złożenie stosownych wyjaśnień. Po zakończeniu tego etapu zostanie wydana decyzja administracyjna.

(akta kontroli str.387-390, 400-406, 1806-1823)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia terminowość i sposób rozliczania dotacji udzielonych w ramach programów ustanowionych przez Ministra.

Minister rzetelnie zatwierdzał rozliczenia dotacji udzielone na realizację zadań w ramach Programu „Rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających system oświaty i wychowania”, Programu Wsparcia Edukacji oraz Programu „Inwestycje w oświacie”. W ramach realizacji ww. Programów Minister w prawidłowy sposób ustalał kwoty dotacji podlegające zwrotowi. Ponadto Minister przeprowadzał u beneficjentów kontrole prawidłowości wykorzystania środków przyznanych dotacji.

IV.Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski i uwagi:

Wnioski

1. Rzetelne ocenianie wniosków o udzielenie dotacji, tj. w odniesieniu do wszystkich kryteriów wskazanych przez Ministra.
2. Przyznawanie dotacji podmiotom spełniającym wszystkie kryteria wskazane przez Ministra.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, listopad 2024 r.

Wiceprezes
Najwyższa Izba Kontroli
Michał Jędrzejczyk

/podpisano elektronicznie/